

עלון דברי חיים לפרשת קדושים

"דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם. איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני ה' אלוהיכם" [י"ט, ב'-ג']

הגמרא במסכת פסחים מספרת כי בני המקום הנקרא "ביישן" היו נוהגים שלא ללכת מצור לצידון בערב שבת, ועל אף שהמרחק ביניהם היה קצר, וזאת כדי לא להגיע לביטולם של הכנות צרכי השבת. בניהם שבאו אחרים, התקשו בקיום מנהג זה, ובאו בטענה לרבי יוחנן כי אבותיהם עשירים היו ויכלו למנוע עצמם מללכת לצידון בערב שבת על אף שהיה זה יום השוק, אבל הם שאינם עשירים כל כך קשה להם הדבר. אמר להם רבי יוחנן, כבר קיבלו זאת אבותיכם בקבלה, ואינכם יכולים לבטל זאת, שנאמר "שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמך".

ויש לבאר כי בני ביישן סבורים היו שמנהג זה שאבותיהם נמנעו ללכת לסחור ביום שישי, אין זה מנהג מחייב כל כך, כי אין זה מנהג שעשייתו מוכחת לעין כל, אלא הוא שביתה בשב ואל תעשה, ואין זה מוכיח שהם קיבלו זאת כמנהג גמור. ועל זה אמר רבי יוחנן, שאף מנהג זה מחייב את הילדים לנהוג כמו אבותיהם.

לפי זה יש לפרש את הפסוקים שלפנינו, שהפרשה כאן מדברת על תוספת קדושה וזהירות בדברים המותרים מעיקר הדין, כפי שפירשו הראשונים את הציווי "קדושים תהיו" – קדש עצמך במותר לך, ועל זה אומר הכתוב כי הדברים אמורים לא רק במה שאדם קיבל על עצמו, אלא אף במה שאביו ואמו קיבלו עליהם, וכמאמר הכתוב "שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמך", ואפילו בדברים שהם רק בעניין תוספת שביתה על שביתה השבת, גם בזה "זאת שבתותי תשמורו", להוסיף קדושה על קדושה, כפי שקיבלו אבותיכם עליכם.

חתם סופר

"קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם. איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו..." [י"ט, ב']

פירש הרב שפתי כהן: אילו נאמר "היו קדושים", היה זה ציווי גרידא. עתה, שנאמר "קדושים תהיו", יש כאן ציווי וגם הבטחה. מכיון שלא תמיד הברירה ביד האדם, יש מראות שאינן רוצה לראות ודיבורים שאינן רוצה לשמוע, מבטיחו הכתוב שאם ישתדל להתקדש ולמנוע עצמו מראיית ושמיעת דברים אסורים, יקבל עזר ממרום לכך, כמו שמובטח: אדם מקדש עצמו מלמטה, מקדשין אותו מלמעלה".

ועוד אומר השפתי כהן: נאמר: "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו". והתיבה "איש" נראית לכאורה כמיותרת? ורמז יש כאן, ומכון הוא אל האב והאם: הורים יקרים, נתנו לכם נשמה יקרה, בן או בת, אל תתייחסו אליהם כאל תינוקים גרידא. דעו כי השנים חולפות, ותוך זמן קצר יהיה לאיש!

זה מטיל על ההורים אחריות! חנכו אותו כך שישמור שבת ויהיה קשור למורשת: "איש אמו ואביו תיראו". על ההורים להתיירא ולומר לעצמם: הנה עוד מעט יהיה בנינו לאיש, האם השרשנו בו את שמירת המצוות כראוי, חנכנו אותו לקיום – "זאת שבתותי תשמורו, אני ה' אלוהיכם"!

שפתי כהן

"ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך" [י"ט, ט']
התורה ציוותה על האדם שלא יקצור את כל תבואת השדה, אלא ישאיר חלקה א' עבור העניים.
ובאמת, מדוע שלא יקצור אותה ויתן בעצמו את התבואה לעניים?

אלא, שהתורה ביקשה שהעניים ירגישו עצמם כבעלי אותה חלקה, ולא כפושטי יד!

ולכן, הקדים הקב"ה ואמר: "ובקוצרכם את קציר ארצכם" – הביטו והתבוננו, הרי הקב"ה נותן לכם את התבואה, ושולח את ברכתו בשדה, אבל הוא עושה זאת בהסתר, כאילו בדרך הטבע. ומדוע? כדי להעניק לכם הרגשה טובה, הרגשת בעלות, כאילו בעמלכם צמחה התבואה.

לכן, דעו להוקיר את הרגשת הבעלות גם אצל הזולת, ותשאירו לעניים חלקה משלהם!

האלשי"ך

"לא תעשוק את רעך ולא תגזול" [י"ט, י"ג]
מדוע הפסיק הכתוב במילה "רעך" בין עושק ובין גזל? היה מן הראוי לכתוב: "לא תעשוק ולא תגזול את רעך"!

ההבדל בין עושק לגזל הוא שהגזול נוטל מחבירו את המגיע לו, אבל העושק שכר חבירו בכונתו לשלם לו שכרו, אלא שמעכבו בידו בטענה שהלה הוא חבירו, ואינו מקפיד על האיחור...
לפיכך הדגישה תורה: "לא תעשוק את חבירך בטענה שהוא רעך"...

רבי מיקיאל שלי זצ"ל

"לא תקלל חרש" [י"ט, י"ד]
מדוע הדגישה התורה את איסור קללת החרש? והלא אסור לחלוטין לקלל כל יהודי, ואפשר היה לכתוב: "לא תקלל", ותו לא!

אלא – כאן טמון יסוד נפלא, דהנה אם נשאל את עצמנו, מדוע אסור לגנוב – תהיה זו שאלה מוזרה, שהרי אסור לגנוב כי אסור לשלוח יד ברכוש הזולת. אסור לפגוע בו, אסור להזיק לו. ובכן, את

טובתו של מי דרשתה התורה? את טובתו של הנגנב. הוא הדין, בקללה. מדוע אסור לקלל? כי אסור לצער יהודי. והשומע קללתו, נפגע. אבל, אם כן – היה מותר לקלל חרש! ומדוע לא? הרי אינו שומע, ולעומתו, המקלל משכך בזה את כעסו, פורק הוא את זעמו. יש כאן "רווח" בלי הפסד...

אך לא, התורה אסרה אף לקלל חרש! ובאמת, מדוע לא? משום שלא הבנו נכון את מהות האיסור! מהאיסור לקלל חרש, נמצאנו למדים שאסור לקלל – לא בגלל שהתורה חסה על המתקלל המצטער – אלא חסה על המקלל, המשחית את נפשו על ידי "נקמתו" וקיללתו: תלמד להבליג, לסלוח, למחול – ואל תקלל גם אם הלה אינו שומע! וממילא, נמצאנו למדים כי האיסור לגנוב – ודומיו – אינו רק לטובת הנגנב, אלא גם לטובתו של הנגנב! התורה דאגה לו, לבל ישחית את נפשו בגניבה, שלא יתדרדר ושלא יחטא!

ע"פ דרשות הר"ן

"לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך" [י"ט, י"ז] זוהר הקדוש עומד על סמיכות הציוויים לאמר: גם כשאתה מאבחן חיסרון בחבירך, גם כשאתה רואה חוטא ופושע, גם כשאתה פונה להוכיחו על פניו. גם אז "לא תשנא את אחיך בלבבך".

וכמו שכתבו "אוהבי ה' שנאו רע" – את הרע תשנאו, ואת היהודי תאהבו, שיש לשנוא רק את הרע שבו, את נקודת הרע שבו, ולא הוה אותו.

ובזה פירש השפת אמת הא דאיתא "הוי דן את כל האדם לכף זכות", דבנוהג שבעולם, כשאדם מאתר חולשה אצל הזולת, רוע או השחתה, כבר דן הוא את הלה לשלילה, פוסלו מכל וכל, דוחהו לחלוטין. ואין זה ישר, ואין זה הוגן, כי "הוי דן את כל האדם" – את הזולת בכללותו "לכף זכות" – תמקד את הביקורת, ותדע ותודיע שהלא טוב כל כך, נפלא כל כך – לולא אותה נקודה המכערתו.

וכך יש סיכוי שתוכחתך תתקבל ושדבריך ישפיעו.

וכך אמר שלמה אמלך "אל תוכח לין פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך", וביאורו: "אל תוכח לין" – אל תאמר לו שהוא לין, וכת ליצים אינה רואה פני שכניה, שדחוי הוא מכל וכל, "פן ישנאך", ולבטח לא ישמע לדבריך. אלא "הוכח לחכם", אמור לו: הרי חכם אתה, וטוב אתה, כמעט מושלם, ומדוע לא תהיה מושלם לחלוטין? אזי – "ויאהבך"!!!

ע"פ שפת אמת

"זהבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור" [כ', כ"ה] לכאורה ייפלא מדוע בבהמה הקדים טהורה לטמאה, ובעוף הקדים טמא לטהור?

ויש לפרש על פי מאמר חז"ל במס' חולין: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות, לפיכך מנה הכתוב בטהורה, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעופות טהורין מרובין על הטמאין, לפיכך מנה הכתוב בטמאין, כי לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה.

והנה "הבדלה" היינו הפרשה, ולשון הפרשה שייך לומר רק כשמפריש מיעוט מן המרובה, ולא להיפך.

ולפי זה לשון הפסוק הוא בדקדוק גדול, שאמר לגבי בהמה "זהבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה", כלומר להפריש הטהורות המועטות, ובעופות אמר להפריש המיעוט, היינו הטמאים מהטהורים!

קרבן לדוד

סיפור השבוע

"הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשנא עליו חטא" [י"ט, י"ז]

בא' מדרשותיו של המגיד רבי צבי הירש מוילנא פתח ואמר: יודע אני שדברי המוסר והתוכחה שלי לא יועילו, ומדוע בכל זאת אני אומר דרשות?

משום שהגמרא אומרת שאדם המתיישב על אדמה שאינה שלו וטוען שקנה אותה, ובמשך ג' שנים רואים אותו ולא מוחים על כך, הרי אחר כך גם אם יבקשו מסמכים, ויאמר "אין לי, אך זה שלי", לא יכולים לומר לו שום דבר מכיון שהוא יכול לטעון טענת "חזקה". ואף אני, כאשר אני מבחין בהתנהגותכם, מוכרח אני למחות בעדכם, שכן למרות שאינני משפיע וגורם לשינוי המעשים, אני דואג לכך שלא תהיה חזקה שהענין מותר.

כאשר החל חתנו של החפץ חיים לדרוש ברבים, אמר לו החפץ חיים: יודע אני שתתייאש מהר, משום שכולם שומעים, אבל איש איננו משתנה. אבל דע לך, שחובתך ללמוד מן הציידים היוצאים ליער מתוך ידיעה ברורה שעל אף כמות החיות העצומה שמסתתרת במעבה היערות, הם לא יצליחו לתפוס את כולם, וכל מטרתם היא לצוד דב אחד, צבי אחד, ואולי אריה אחד – ועבורם משתלמת להם כל הטרחה והעמל.

גם אתה טורח הרבה באמירת דרשה לאנשים רבים, ועליך לדעת שאם יעלה בדברותיך "לצוד" ר' דוב א', או ר' צבי א' – דיין!...

תקציר ההפטרה – יחזקאל כ"ב

מפטירין ולפי מנהג אשכנז "ואתה בן אדם" שהיא מעיט הפרשה שהוכיחם הנביא על שעברו על כל התעובות שהזוהרו עליהם בפרשה זו. הנביא מונה כמה וכמה תעובות שעשו בני ישראל באותה תקופה: שפיכות דמים, עושק יתום ואלמנה, ביזוי קדשים, חילול שבתות, רכילות, גילוי ערויות, וכו'.

ומסיים הנביא ואומר "היעמד לבך אם תחזקנה ידיך לימים אשר אני עשה אותך אני ה' דברתי ועשיתי" דהיינו היוכל לעמוד לבך בעת אשר יבוא הגמול אשר אני אעשה אתך, שאעניש אותך מדה כנגד מדה על העבירות שעשית!

שבת שלום!

יוצא לאור לע"נ ר' יעקב בן ר' פנחס אייזיק ז"ל. ת.נ.צ.ב.ה.

לקבלת הגליון באימייל נא לשלוח אימייל ל

kossover@gmail.com